

Степан Костюк

Символ чистоти у новелі Шмуеля Агнона «Танок смерті»

Тернопільський обласний краєзнавчий музей

*Досліджуються морально-філософські проблеми чистоти на
прикладі одного із оповідань Ш.Й. Агнона,
написаного ним в Галичині.*

Останнім часом дуже часто обговорюються проблематичні питання чистоти: довкілля, суспільної моралі тощо. Всепланетарне крокування глобалізації — результат напрацьованого нашими попередниками, нами-сучасниками. Щоправда, діяння кожного фізичного індивідуума покликані творити добро. Однак подальше утвердження людини зумовлене «сімейним мікрокліматом», соціальним підґрунтям тощо. Відтак, «земна родина людності» набирає двох неспівмірних категорій: одні сотворені примножувати плюсову енергетику, інші — мінусовою спричиняти незручності, дестабілізацію... Всіма вчинками «заправляє» внутрішній світ «homo sapiens». Коли сповідувати принцип щоденного самоочищення (духовного, фізичного), зматеріалізована формула боротьби проти лежностей буття набиратиме більшої сутності гуманної потреби...

Варто усвідомити: наша присутність «зобов'язана» створювати оточенню комфорт, принаймні, слід намагатися не ставати тютюном,

не бути зайвим, не шкодити, не заважати... — залежно створеної конкретної ситуації. «Ідеалу» можна досягти наполегливістю очиститися: помислами, словами, вчинками...

Свою модель очищення запропонував читачеві новелою «Танок смерті» Шмуель Агнон. Ліричний герой твору — письменник — важко переносить втрату коханої дружини. Вирішує: добром душі, збереженням світлої пам'яті послужить переписання Тори («П'ятикнижжя»). Виконуючи дану собі обітницю, «писар-копіювальник»* переживав «... дивний, приємний біль і справжнє задоволення». Траплялися «... дні хмарні, неприємні, неласкаві». Побоювання осліпнути навівували «... сумні думки».

Ретельну впертість винагородив Бог — «... світло його очей не згасло...».

Заповітний день викінчення праці герой оповідки провів незвично: «... Встав удосвіта, подався до микви (лазні), щоб прийняти очищаючу купіль. Далі, наш писар-копіювальник називався Рафаель, пішов до божниці, де відмовив ранішню молитву, і знов подався до микви. Міг закінчити переписування Тори кілька днів раніше, але не чувся настільки чистим, щоб міг ту святу працю закінчити. Шоб її згідно з правом Закону закінчити, треба бути архичистим у сенсі фізичному і духовному. На протязі трьох днів робив усе, щоб ту чистоту досягнути.

Відправляв піст, кілька разів на протязі дня занурював тіло в чисту воду лазні. Вчитувався в таємничі кабалістичні книги, поки відчув, що його душа є чиста і вільна від усякої грішної думки. Після цього усього вертався додому і, увійшовши в середину, негайно заслони́в фіранками вікна, щоб борони Боже, жодна найменша іскорка нечистоти не проникла разом із світлом до кімнати. Помив руки, і зморщив чоло і засів до писання» [1: 87-88].

Процитованим Шмуель Агнон лише нагадав, що людині необхідно прагнути «... бути архичистим у сенсі фізичному і духовному». Тільки така умова забезпечує напрацьований продукт гідним споживання, оскільки наділений «здоровою» енергетикою...

Більше того, автор-бучачанин особисті почування радить співвимірювати «... згідно з правом Закону...». Реалії нашого сьогодення — контрастна протилежність: мало кому сила волі сприяє дотримуватися Божих заповідей; практично щоразу порушуються норми «світських» законодавчих документів... Причина — ігнорування Закону власної Совісті!

Навдивовижу новаторський «образ» подає Шмуель Агнон, випиуючи останні земні миті героя: «... Дивне то було життя, і дивна була його смерть. Кілька годин перед його смертю Бог вставив свою світляну голову в душу поета і волоссям повимітав з неї усе до кінця, що земне. І душа Рафаеля стала чистою. Так, чиста, якою повинна бути душа поета» [1:90].

Абсолютно нетипове потрактування дійства гідне премії найвищої літературної номінації...

Частково «зматеріалізованим» епізодом-зустрічню новели Шмуель Агнон пропонує ніким ніколи не розгадану інтригу, позаяк «Вічний єврей» виказує героєві «... про багато речей і подій, що він побачив на єврейській вулиці». Інтригуюче домислення потверджує речення: «... Дещо з того Рафаель записав на зворотній чистій стороні лікарського рецепту...» [1:90].

Який архів, музей, сайт зберігає можливий конспект героя?.. Банально!..

Вдалил авторський прийом Шмуеля Агнона.

«Інтенсивність» вживання означення «чиста — чистий» та похідних словоформ (11 сторінок перекладного тексту — використано 10 разів) засвідчує, практично, цілковиту «чистоту сюжету».

Прочитайте «чисту» новелу Шмуеля Агнона «Танок смерті». Висновки — результат вашого сприйняття...

Література

Агнон Самуїл Йосеф. Бучач моє родинне місто. — Тернопіль: Ерудит, 2001.